

Ασκήσεις στη δομή και τις αρετές των παραγράφων

1. Δομή παραγράφου

Να βρείτε τη δομή των ακόλουθων παραγράφων.

α. Η τεχνολογία έφερε πιο κοντά τους ανθρώπους αλλά και τους απομάκρυνε ταυτόχρονα. Με τις εφαρμογές της, άλλοτε άμεσα και άλλοτε έμμεσα έφερε τους ανθρώπους πιο κοντά. Μαζικοποίησε τους χώρους εργασίας, όπου τώρα δεκάδες, εκατοντάδες ή και χιλιάδες άνθρωποι συνεργάζονται για να κατασκευάσουν ένα προϊόν. Κατήγγησε τις αποστάσεις με τις εφαρμογές της στα μέσα μεταφοράς, ενώ τα μέσα ενημέρωσης, προϊόν κι αυτά της τεχνολογίας, κατέστησαν τους ανθρώπους του πλανήτη, κατοίκους του ίδιου χωριού. Από την άλλη όμως είναι η τεχνολογία που συνέβαλε στην αποξένωση των ανθρώπων από την εργασία τους -με τη μεσολάβηση της ειδίκευσης- τον άνθρωπο από τη φύση, αφού χάρη στην τεχνολογία γιγαντώθηκαν οι πόλεις, τον άνθρωπο από τον συνάνθρωπο αλλά και από τον εαυτό του, εξαιτίας του τερατώδους ρυθμού ζωής αλλά και των αξιών που επέβαλε. Φαίνεται λοιπόν πως τίποτε δεν ξεφεύγει από τον αδήριτο νόμο, που θέλει κάθε πράγμα να μην είναι σύμβολο του απόλυτου καλού ή κακού αλλά να εμπεριέχονται σ' αυτό και τα δύο. Έτσι και η τεχνολογία είναι και ενοποιητικός αλλά και αποξενωτικός παράγοντας για τον άνθρωπο.

β. Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι απλώς ένας συνεταιρισμός κρατών. Στηρίζεται σε αρχές που δοκιμάστηκαν και καταξιώθηκαν. Μερικές απ' αυτές είναι η δημοκρατία, η πίστη στην ελευθερία και η αναγνώριση της μοναδικότητας κάθε ανθρώπου. Πρόκειται για αξίες που κατέκτησε η Ευρώπη διανύοντας μια οδυνηρή ιστορική πορεία. Και αυτή η πορεία βοήθησε την Ευρώπη να ωριμάσει. Τη βοήθησε δηλαδή να συνειδητοποιήσει ότι οι χώρες που την αποτελούν έχουν την ίδια αφετηρία. Αυτό σημαίνει ότι, αν διδαχτούν από το κοινό τους παρελθόν, μπορούν να έχουν κοινούς στόχους και ακόμη καλύτερο μέλλον.

2. Επαρκής ανάπτυξη

Είναι επαρκώς αναπτυγμένη η α΄ παράγραφος; Γιατί;

α. Θαυμάζω το φίλο μου τον Πέτρο, γιατί είναι προικισμένος με καλλιτεχνικό ταλέντο, ευγένεια και εξυπνάδα. Είναι πολύ έξυπνος και αντιλαμβάνεται αμέσως και τα πιο σύνθετα και δύσκολα προβλήματα. Πάνω από όλα είναι λεπτός και ευγενικός με όλους. Είναι πράγματι αδύνατο να μην τον θαυμάζει κανείς.

Ποιες έννοιες της θεματικής περιόδου αναπτύσσονται, σχολιάζονται με τις λεπτομέρειες της β΄ παραγράφου;

β. Θαυμάζω το φίλο μου τον Πέτρο, γιατί είναι προικισμένος με καλλιτεχνικό ταλέντο, ευγένεια και εξυπνάδα. Όχι μόνο ζωγραφίζει με αρκετή άνεση τοπία και πρόσωπα, αλλά είναι και πολύ καλός μουσικός και ηθοποιός. Περισσότερα από δέκα έργα του διακοσμούν τους διαδρόμους του Γυμνασίου και την αίθουσα μας. Η χορωδία μας χρωστά την επιτυχία της στη μουσική του ιδιοφυΐα και οι θεατρικές μας παραστάσεις οφείλουν τη φήμη τους ιδιαίτερα στη δική του προσφορά ως σκηνοθέτη και ηθοποιού. Οι δραστηριότητες του αυτές δεν τον εμποδίζουν να έχει άριστη επίδοση στα μαθήματα. Με μια απλή ματιά αντιλαμβάνεται και ξεδιαλώνει τα πιο δύσκολα και σύνθετα προβλήματα, οι εκθέσεις του είναι υποδειγματικές και ο πλούτος των γνώσεων του αξιοθαύμαστος. Παρ' όλες αυτές τις αρετές ο Πέτρος δεν έχει καθόλου εγωισμό ή έπαρση. Πραγματικά φίλος μου είναι από τους πιο ευγενικούς νέους που γνώρισα. Αν κάποιος αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα, μπορεί να αποταθεί σ' αυτόν χωρίς δισταγμό. Αν είναι άρρωστος, αυτός θα είναι ανάμεσα στους πρώτους που θα τον επισκεφτούν, κι αν είναι λυπημένος, αυτός θα είναι εκείνος που θα τον κάνει να ευθυμώσει. Νομίζω λοιπόν πως, αν ένας άνθρωπος συγκεντρώνει τέτοια χαρίσματα, είναι αδύνατο να μην τον θαυμάζει κανένας.

Γιατί η γ΄ παράγραφος δεν αναπτύσσεται επαρκώς ;

γ. Οι επιστημονικές θεωρίες γεννιούνται από τις ανάγκες της πράξης και αποτελούν γενίκευση της πρακτικής δραστηριότητας των ανθρώπων. Με βάση την πράξη εμφανίζονται και αναπτύσσονται οι έννοιες και οι θεωρίες. Ο άνθρωπος συγκεντρώνει την προσοχή του προπαντός σ' εκείνα τα αντικείμενα και σ' εκείνες τις πλευρές που είναι πρακτικά ωφέλιμες και αναγκαίες για τη ζωή του. Η πράξη μας δείχνει ποια πλευρά πρέπει να ξεχωρίσουμε ως βασική, ως ουσιαστική.

δ. Οι επιστημονικές θεωρίες γεννιούνται από τις ανάγκες της πράξης και αποτελούν γενίκευση της πρακτικής δραστηριότητας των ανθρώπων. Η αστρονομία γεννήθηκε από τις ανάγκες του εμπορίου και της ναυσιπλοΐας, οι διάφοροι κλάδοι της φυσικής δημιουργήθηκαν για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες της αναπτυσσόμενης τεχνικής της παραγωγής. Στον αιώνα του ατμού γεννήθηκε η θεωρία της θερμότητας, το πέρασμα στους ηλεκτρικούς κινητήρες επέβαλε τη

λεπτομερειακή επεξεργασία της θεωρίας του ηλεκτρισμού. Με βάση την πράξη εμφανίζονται και αναπτύσσονται οι έννοιες, οι θεωρίες. Ο άνθρωπος συγκεντρώνει την προσοχή του προπαντός σ' εκείνα τα αντικείμενα και σ' εκείνες τις πλευρές που είναι πρακτικά ωφέλιμες και αναγκαίες για τη ζωή του. Η πράξη μας δείχνει ποια πλευρά πρέπει να ξεχωρίσουμε στο αντικείμενο ως βασική, ως ουσιαστική. Μια τέτοια σπουδαιότατη έννοια της βιολογικής επιστήμης όπως το είδος, γεννήθηκε από την πρακτική δράση στον τομέα της γεωργίας και της κτηνοτροφίας. Οι άνθρωποι έστρεψαν την προσοχή τους, πριν απ' όλα, στα φυτά και τα ζώα που είναι πρωταρχικά ωφέλιμα γι' αυτούς, κατατάσσοντας τα διάφορα άτομα σε ομοιογενείς ομάδες σύμφωνα με καθορισμένα αντικειμενικά γνωρίσματα. Σε συνέχεια άρχισαν να ταξινομούν τα φυτά και τα ζώα με βάση όχι μόνο την ομοιότητα αλλά και τη συγγένεια τους.

3. Ε ν ό τ η τ α

Διαθέτει ενότητα η α΄ παράγραφος ; Γιατί;

α. Από φυσική και ψυχική άποψη οι γυναίκες υπερέχουν κατά πολύ των ανδρών. Η παλιά ρομαντική αντίληψη που θεωρούσε τη γυναίκα λεπτεπίλεπτο και ευαίσθητο πλάσμα κατάρρευσε μέσα στις φλόγες και τα ερείπια των δυο μεγάλων πολέμων. Οι γυναίκες κάτω από τις βαριές συνθήκες του αποκλεισμού και των βομβαρδισμών, μέσα στα φριχτά στρατόπεδα συγκέντρωσης και τις όμοιες σκληρές συνθήκες βάσταξαν πολύ καλύτερα από τους άντρες. Οι ψυχιατρικές περιπτώσεις κάτω από τέτοιες συνθήκες δίνουν το προβάδισμα στους άρρενες και υπάρχουν πολύ περισσότεροι άνδρες στις ψυχιατρικές κλινικές από όσες γυναίκες. Το σταθερό χέρι στο τιμόνι είναι εκείνο που ασκήθηκε στο κούνημα της κούνιας. Επειδή οι άνδρες είναι πιο ψηλοί και βαρύτεροι, είναι από φυσική άποψη πιο δυνατοί απ' τις γυναίκες -χωρίς αυτό να σημαίνει πώς είναι και πιο γεροί. Ένας άντρας ίδιου αναστήματος και βάρους με μια γυναίκα που έχουν ζήσει κάτω από τις ίδιες συνθήκες εργασίας και άσκησης δεν θα είναι προφανώς δυνατότερος από μια γυναίκα. Όσον αφορά στη δύναμη του οργανισμού, οι γυναίκες είναι δυνατότερες από τους άνδρες. Πολλές ασθένειες που προσβάλλουν τους άντρες, φαίνεται να έχουν σχέση με τα υ χρωματώσιμα. Ο δείκτης θνησιμότητας είναι μεγαλύτερος στους άνδρες από ό,τι στις γυναίκες. Οι θάνατοι από όλες σχεδόν τις αιτίες είναι συχνότεροι στους άνδρες σ' όλες τις ηλικίες. Παρ' όλο που οι γυναίκες αρρωσταίνουν πιο συχνά απ' τους άντρες, η ανάρρωσή τους γίνεται γρηγορότερα από ό,τι σε αυτούς.

Ποιες προτάσεις καταστρέφουν την ενότητα στη β΄, γ΄ και δ΄ παράγραφο;

β. Οι πιλότοι είναι η πιο συνήθης αιτία των αεροπορικών δυστυχημάτων. Αγνοώντας τις ευθύνες τους, πολλοί πιλότοι δεν επιτελούν το καθήκον τους, και το αποτέλεσμα είναι οι αεροπορικές τραγωδίες. Για να γίνει κανείς πιλότος, χρειάζεται να είναι υγιής σωματικά και ψυχικά. Η Ιστορία δείχνει ότι πολλά μοιραία δυστυχήματα έγιναν, για παράδειγμα, επειδή δεν άκουσαν τις συμβουλές των ελεγκτών εναέριας κυκλοφορίας. Μερικές φορές, οι πιλότοι εργάζονται περισσότερο από το κανονικό και αμελούν να λάβουν τις απαραίτητες προφυλάξεις, ώστε να αποφύγουν τα δυστυχήματα. Πολλές φορές μάλιστα κάνουν χρήση φαρμάκων, για να αντιμετωπίσουν την κόπωση. Οι στατιστικές δείχνουν ότι η χρήση ηρεμιστικών ή διεγερτικών ουσιών από υποψήφιους πιλότους τους εμποδίζει να ελέγξουν πλήρως τα αντανακλαστικά τους κατά τη διάρκεια δοκιμαστικών πτήσεων. Την επόμενη φορά λοιπόν που θα αποφασίσετε να ταξιδέψετε με αεροπλάνο, προσπαθήστε να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις: Φαίνεται ο πιλότος υγιής; Σας δίνει την εντύπωση ανθρώπου που αξίζει να τον εμπιστευτείτε;

γ. Υπάρχουν ειδών ειδών ρόδα. Άλλα είναι μικρά, με πέταλα κανονικά και σχεδόν ισομεγέθη αλλά είναι μεγάλα, πελώρια, με τη διάταξη εκείνη των πετάλων που περιγράψαμε. Τα ρόδα είναι πολύ ωφέλιμα. Από αυτά παράγεται το ροδέλαιο, ένα πολύ ωραίο άρωμα που πουλιέται πανάκριβα. Επίσης στολίζουν τον κήπο και τα ανθοδοχεία μας. Άλλα ευωδιάζουν πολύ, άλλα λιγότερο και μερικά σχεδόν καθόλου. Άλλα είναι βαθυκόκκινα, βυσσινιά, σα βελούδινα άλλα τριανταφυλλιά, πιο σκούρα ή πιο ανοιχτά άλλα κίτρινα βαθιά άλλα κίτρινα προς το άσπρο και άλλα κάτασπρα. Το εύφορο έδαφος βοηθάει πολύ στην ανάπτυξη τους. Κάθε ποικιλία έχει τη χάρη της από το κοινό τριαντάφυλλο ως το εκατόφυλλο. Αλλά ο αληθινός βασιλιάς μέσα στα ρόδα και μέσα σ' όλα τ' άλλα λουλούδια είναι το απριλιάτικο, που έχει, να πούμε έτσι, το κλασικό σχήμα του ρόδου και την πιο γλυκιά, την πιο δυνατή μυρωδιά απ' όλα. Αξίζει τον κόπο να καλλιεργεί κανείς τριαντάφυλλα.

δ. Όσο απαραίτητο είναι για ένα κορίτσι να ξέρει να μαγειρεύει άλλο τόσο είναι και για ένα αγόρι. Εφόσον και οι δυο θέλουν να φάνε, θα πρέπει να έχουν τις βασικές γνώσεις μαγειρικής. Όταν λείπει η μητέρα για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, θα πρέπει και το αγόρι μαζί με το κορίτσι να μετέχει στην ευθύνη να περιποιούνται τον πατέρα και να του παρέχουν τροφή. Αν μητέρα και κόρη αρρωστήσουν συγχρόνως, το αγόρι πρέπει να γνωρίζει αρκετά πράγματα από μαγειρική, για να αναλάβει την κουζίνα και να σερβίρει φαγητό στους άρρωστους και στα άλλα μέλη της οικογένειας. Το καλομαγειρεμένο φαγητό χαρίζει στους ανθρώπους υγεία και σωματική δύναμη. Κάθε αγόρι, για να γίνει χρήσιμος πολίτης στην κοινωνία, πρέπει να μάθει να μαγειρεύει.

4. Αλληλουχία – συνοχή

Να συγκρίνετε τις παραγράφους α΄ και β΄. Ποια από τις δύο γίνεται ευκολότερα κατανοητή και γιατί;

α. Η πληθυσμιακή έκρηξη θα μπορούσε να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα στο μέλλον. Ο λιμός αποτελεί ήδη σοβαρό πρόβλημα για πολλές χώρες. Αν η τάση αύξησης του πληθυσμού συνεχιστεί, ο λιμός θα εξαπλωθεί. Ο πληθυσμός της Γης αυξάνεται με γρήγορους ρυθμούς περιορίζοντας τα αποθέματα τροφίμων. Ο λιμός θα μπορούσε μια μέρα να καταπιεί το μεγαλύτερο μέρος του πλανήτη. Εκατομμύρια ανθρώπων θα πέθαιναν καθημερινά. Σε μια τέτοια κατάσταση, θα ξεσπούσαν ολοκληρωτικοί πόλεμοι. Οι χώρες θα προσπαθούσαν να επεκτείνουν τα σύνορα τους. Θα προσπαθούσαν επίσης να καταλάβουν νέα εδάφη. Οι σοδειές θα βρίσκονταν υπό στενή επιτήρηση και τα τρόφιμα θα μοιράζονταν με το δελτίο. Ο πληθωρισμός θα αυξανόταν. Ακόμη και άνθρωποι με υψηλό εισόδημα δεν θα μπορούσαν να αγοράσουν τα τρόφιμα που θα τους ήταν απαραίτητα. Η πείνα θα μεταβαλλόταν σε οργή. Η οργή των πεινασμένων θα προκαλούσε συγκρούσεις και εξεγέρσεις. Η ανθρωπότητα θα εξαπέλυε όλες τις στρατιωτικές της δυνάμεις. Οι χώρες θα μαστίζονταν από εσωτερικές συγκρούσεις και εξεγέρσεις. Αυτές οι χώρες θα άρχιζαν να εποφθαλμιούν τις γειτονικές τους χώρες για πλουτοπαραγωγικές πηγές και τροφή. Ο πολιτισμός, όπως τον γνωρίζουμε θα έπανε να υπάρχει.

β. Η πληθυσμιακή έκρηξη θα μπορούσε να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα στο μέλλον. Η αύξηση του πληθυσμού της Γης περιορίζει με γρήγορους ρυθμούς τα αποθέματα τροφίμων, και ο λιμός αποτελεί ήδη ένα σοβαρό πρόβλημα για πολλές χώρες. Αν ο πληθυσμός συνεχίσει να αυξάνεται, ο λιμός θα μπορούσε να εξαπλωθεί και να καταπιεί τον πλανήτη, με αποτέλεσμα να πεθαίνουν εκατομμύρια άνθρωποι κάθε μέρα. Σε μια τέτοια κατάσταση, οι σοδειές θα βρίσκονταν υπό συνεχή επιτήρηση και τα τρόφιμα θα μοιράζονταν με το δελτίο. Επιπλέον, ο πληθωρισμός θα ήταν τόσο υψηλός, ώστε ακόμη και άνθρωποι με υψηλό εισόδημα δεν θα μπορούσαν να αγοράσουν τα τρόφιμα που θα τους ήταν απαραίτητα. Πολύ γρήγορα η πείνα θα μεταβαλλόταν σε οργή, και η οργή θα προκαλούσε εξεγέρσεις και συγκρούσεις. Το αποτέλεσμα θα ήταν να μαστίζονται οι χώρες από εσωτερικές συγκρούσεις και να εποφθαλμιούν τις γειτονικές χώρες για πλουτοπαραγωγικές πηγές και τροφή. Θα ξεσπούσαν ολοκληρωτικοί πόλεμοι, αφού κάθε χώρα θα προσπαθούσε να επεκτείνει τα σύνορα της και να κατακτήσει νέα εδάφη. Τελικά, με την ανθρωπότητα να έχει εξαπολύσει όλες τις στρατιωτικές δυνάμεις, ο πολιτισμός όπως τον γνωρίζουμε, θα έπανε να υπάρχει.

5. Συνοχή

Η α΄ παράγραφος δεν έχει συνοχή. Διορθώστε την χρησιμοποιώντας συνδετικές φράσεις ή λέξεις.

α. Τα ηλεκτρονικά παιχνίδια μπορεί να γίνουν εχθροί των νέων. Τα ηλεκτρονικά παιχνίδια είναι, τα περισσότερα σχεδόν, παιχνίδια «εξολόθρευσης» ή «εξόντωσης» φανταστικών αντιπάλων. Το πρόβλημα έγκειται στο γεγονός ότι οι νέοι, από πολύ μικρή ηλικία, εξοικειώνονται - έστω και με εικονικό τρόπο — με τη χρήση βίας. Μαθαίνουν πως η επιβίωση και η νίκη εξαρτώνται από τη βία. Τα ηλεκτρονικά παιχνίδια απορροφούν την προσοχή των νέων σε τέτοιο βαθμό, ώστε να χάνουν πολύτιμο χρόνο μπροστά στην οθόνη του υπολογιστή. Προτιμούν να ασχολούνται με ένα ηλεκτρονικό παιχνίδι και λιγότερο με τη μελέτη των μαθημάτων του σχολείου τους. Ενώ τα ηλεκτρονικά παιχνίδια φαίνεται να είναι μια ανώδυνη μορφή ψυχαγωγίας, απαιτούν δεξιότητες που πρέπει να καλλιεργηθούν. Η επαφή με το βιβλίο περνά σε δεύτερη μοίρα. Ο ελεύθερος χρόνος χάνει τον δημιουργικό του χαρακτήρα και μετατρέπεται σε ανώφελη ενασχόληση με μια ηλεκτρονική συσκευή. Τα ηλεκτρονικά παιχνίδια αφαιρούν από τους νέους ευκαιρίες για πιο δημιουργικές ασχολίες.

Με ποιους τρόπους στη παράγραφο γ΄ βελτιώνεται η συνοχή της παραγράφου β΄ ;

β. Αποικία στην αρχαιότητα ονόμαζαν την πόλη την οποία ίδρυναν οι κάτοικοι μιας άλλης πόλης, μιας άλλης χώρας. Οι κάτοικοι της μετανάστευαν εξαιτίας πολιτικών ή στρατιωτικών λόγων. Μετανάστευαν επίσης γιατί αναζητούσαν εύφορη γη για καλλιέργεια. Η πόλη από την οποία έφευγαν οι άποικοι ονομαζόταν *Μητρόπολη*. Ο αρχηγός της αποστολής ονομαζόταν οικιστής. Οι άποικοι μετέφεραν στη νέα τους πατρίδα τις συνήθειες, τη γλώσσα, τη θρησκεία και τον τρόπο ζωής της Μητρόπολης. Με τη μητρόπολη συνήθως διατηρούσαν στενές σχέσεις. Πολιτικά, οι αποικίες ήταν ανεξάρτητες, αλλά πολλές φορές διατηρούσαν δεσμούς συμμαχίας με τη Μητρόπολη.

γ. Αποικία στην αρχαιότητα ονόμαζαν την πόλη την οποία ίδρυναν οι κάτοικοι μιας άλλης πόλης, μιας άλλης χώρας, που μετανάστευαν εξαιτίας πολιτικών ή στρατιωτικών λόγων, ή γιατί αναζητούσαν εύφορη γη για καλλιέργεια. Η πόλη από την οποία έφευγαν οι άποικοι ονομαζόταν *Μητρόπολη*, και ο αρχηγός της αποστολής οικιστής. Οι άποικοι μετέφεραν στη νέα τους πατρίδα τις συνήθειες, τη γλώσσα, τη θρησκεία και τον τρόπο ζωής της Μητρόπολης, με την οποία συνήθως διατηρούσαν στενές σχέσεις. Πολιτικά, οι αποικίες ήταν ανεξάρτητες, αλλά πολλές φορές είχαν δεσμούς συμμαχίας με τη Μητρόπολη.

Βιβλιογραφία: Γιαβρής, Α. (2005). Παράγραφος: Δομή και Λειτουργία της, Κέδρος.
Γρηγοριάδης, Ν.(1990). Παράγραφος, Κώδικας.